

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขในงานสาธารณสุขมูลฐาน จังหวัดชัยภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณในพื้นที่ของหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ

3.1 หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

หน่วยการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ ระดับปัจเจกบุคคล

3.2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทของจังหวัดชัยภูมิ มีอายุ 20 ปีขึ้นไป (เนื่องจากเป็นประชากรที่มีการใช้บริการด้านสุขภาพอนามัยจาก อสม. มาก และอายุ 20 ปีขึ้นไป ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความพร้อมทางด้านวุฒิภาวะ ที่จะแสดงความคิดเห็นต่างๆ และกล้าแสดงความคิดเห็นที่เป็นของตนเองได้อย่างเป็นอิสระ)

3.3 กลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ขนาดตัวอย่าง (Sample size) ในการคำนวณหาขนาดตัวอย่างประชากร ใช้สูตรของ Taro Yamanae (สำเร็จ จันทรสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน, 2538 : 98) ให้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีความผิดพลาดไม่เกิน ร้อยละ 5 โดยคำนวณจากจำนวนประชากรรวมในเขต จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 668,886 คน (ทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2540) ดังนี้

$$\text{จากสูตร } n = \frac{N}{1 + N(d)^2}$$

เมื่อ N = จำนวนประชากรทั้งหมดที่ศึกษา (668,886 คน)

d = ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวอย่างโดยให้มีได้ไม่เกินร้อยละ 5 ($d = 0.05$)

n = จำนวนขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

เมื่อนำค่ามาแทนในสูตรข้างต้น ได้ผลดังนี้

$$= \frac{668,886}{1 + (668,886) (0.05)^2}$$

$$= 399.76 \quad \text{คน}$$

เมื่อได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่างแล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับค่านวนหาสัดส่วนกับจำนวนประชากรใน แต่ละอำเภอเป้าหมาย

3.3.2 การสุ่มตัวอย่าง

สุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) และการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามสัดส่วน (Probability Proportional to Size) ได้มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มอำเภอ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อหาตัวแทนอำเภอโดยใช้เขตพื้นที่ (Area Sampling) แบ่งเขตอำเภอในจังหวัดชัยภูมิออกเป็น 4 เขตตามสภาพภูมิศาสตร์และเขตการนิเทศงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

เขตที่ 1 ประกอบด้วยอำเภอ เมืองชัยภูมิ บ้านเขว้า หนองบัวระเหว และภักดีชุมพล

เขตที่ 2 ประกอบด้วยอำเภอ ภูเขียว คอนสาร เกษตรสมบูรณ์ และหนองบัวแดง

เขตที่ 3 ประกอบด้วยอำเภอ แก้งคร้อ คอนสวรรค์ และบ้านแท่น

เขตที่ 4 ประกอบด้วยอำเภอ จัตุรัส บำเหน็จณรงค์ เทพสถิต เนินสง่า และกิ่งอำเภอซับใหญ่

ทำการสุ่มตัวอย่างอำเภอด้วยวิธีจับสลากไม่ทดแทน สุ่มเขตละ 1 อำเภอ ได้จำนวน 4 อำเภอ คือ เขตที่ 1 อำเภอหนองบัวระเหว เขตที่ 2 อำเภอภูเขียว เขตที่ 3 อำเภอบ้านแท่น และเขตที่ 4 กิ่งอำเภอซับใหญ่

ขั้นที่ 2 สุ่มตำบล สุ่มด้วยวิธีอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกตำบลจากอำเภอที่เป็นตัวแทนในการศึกษา อำเภอละ 2 ตำบล ได้จำนวนตำบลทั้งหมด 8 ตำบลดังนี้

เขตที่ 1 ตำบล หนองบัวระเหว ห้วยแย้

เขตที่ 2 ตำบล บ้านเพชร โคกสะอาด

เขตที่ 3 ตำบล บ้านแท่น บ้านเต่า

เขตที่ 4 ตำบล ซับใหญ่ ตะโกทอง

ขั้นที่ 3 สุ่มหมู่บ้าน สุ่มด้วยวิธีอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อเลือกหมู่บ้าน จากตำบลที่ตกเป็นตัวแทนในการศึกษา ตำบลละ 4 หมู่บ้าน ได้จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 32 หมู่บ้าน

ขั้นที่ 4 สุ่มหลังคาเรือน เพื่อเลือกหลังคาเรือน จากหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวแทนในการศึกษา ใช้วิธีแบบสัดส่วน (Proportional to Size) จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง โดยการคำนวณจากจำนวนประชาชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 5 เลือกประชากรตัวอย่าง เพื่อเลือกประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากหลังคาเรือน ที่ตกเป็นตัวแทนในการวิจัย (ประชากรที่อยู่ในวันที่ออกเก็บข้อมูล 1 คน จากคนที่มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป) หากหลังคาเรือนใด มีผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวมากกว่า 1 คน จะทำการสุ่มเลือกด้วยวิธีสุ่มอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ (ดังแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการคำนวณสัดส่วนตัวอย่าง รายหมู่บ้าน

หมู่บ้านตัวอย่าง	จำนวนหลังคาเรือนตามสำมะโน	จำนวนประชากรที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป	สัดส่วนหลังคาเรือนที่สุ่มได้
เขต 1 อำเภอหนองบัวระเหว			
ตำบลหนองบัวระเหว			
- ปากค่ายช่องแมว ม.2	94	267	9
- หัวหนอง ม.4	57	176	6
- โนนหญ้านาง ม.7	48	135	5
- หนองบัวระเหว ม.9	154	470	15
ตำบลห้วยแย้			
- ห้วยแย้ ม.1	215	645	22
- ห้วยไฮ ม.3	48	163	5
- ห้วยยางดี ม.5	56	176	6
- เหวใหญ่ ม.12	34	77	3
เขต 2 อำเภอภูเขียว			
ตำบลบ้านเพชร			
- เมืองคง ม.2	195	603	20
- กุดขอนแก่น ม.3	155	469	16
- หนองงูเห่า ม.6	166	513	17
- เพชรใต้ ม.8	295	911	30

ตารางที่ 3 ผลการคำนวณสัดส่วนตัวอย่าง รายหมู่บ้าน (ต่อ)

หมู่บ้านตัวอย่าง	จำนวน หลังคาเรือนตาม สำมะโน	จำนวนประชากร ที่มี อายุ 20ปี ขึ้นไป	สัดส่วน หลังคาเรือน ที่สุ่มได้
ตำบลโคกสะอาด			
- กุดแดง ม.3	148	441	15
- หนองปลา ม.8	124	353	12
- โนนสาวเอ้ ม.5	65	212	7
- หนองไร่ไก่อ ม.12	150	479	15
เขต 3 อำเภอบ้านแท่น			
ตำบลบ้านแท่น			
- นาดี ม.1	228	703	23
- หนองผักหลอด ม.9	255	777	26
- ห้วยนา ม.4	248	755	25
- โนนคุณ ม.10	85	258	9
ตำบลบ้านเต่า			
- วังหิน ม.4	116	362	12
- เหล่าน้อย ม.8	45	146	5
- สะเดา ม.9	145	436	15
- หนองเม็กน้อย ม.12	139	420	14
เขต 4 กิ่งอำเภอซับใหญ่			
ตำบลซับใหญ่			
- ซับใหญ่ ม.1	144	421	15
- วังพง ม.2	73	225	8
- โนนสะอาด ม.3	74	222	8
- ซับห่าง ม.9	44	114	4

ตารางที่ 3 ผลการคำนวณสัดส่วนตัวอย่าง รายหมู่บ้าน (ต่อ)

หมู่บ้านตัวอย่าง	จำนวน หลังคาเรือนตาม สำมะโน	จำนวนประชากร ที่มี อายุ 20ปี ขึ้นไป	สัดส่วน หลังคาเรือน ที่สุ่มได้
ตำบลตะโกทอง			
- เชื้อนล้น ม.1	94	271	10
- ตะโกทอง ม.5	53	155	6
- ชับใหม่ ม.6	154	470	16
- ตะโกทอง ม.8	73	204	7
รวม	3,974 หลังคาเรือน	12,029 คน	400 ตัวอย่าง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน เป็นข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ข้อคำถามเป็นลักษณะที่ให้เลือกตอบว่า มีส่วนร่วม กับไม่มีส่วนร่วม โดยกำหนดค่าคะแนนให้ มีส่วนร่วม = 1 คะแนน และไม่มีส่วนร่วม = 0 คะแนน (คะแนนเต็ม = 10 คะแนน) แล้วนำมาแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับการรู้จักคุ้นเคยกับ อสม. ข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ เป็นลักษณะประเมินค่า (Rating Scale) ที่ดัดแปลงมาจากการสร้างมาตรวัดแบบ Likert Scale มีให้เลือก 4 ระดับ คือ ดีที่สุด 4 คะแนน ดีมาก 3 คะแนน ดีน้อย 2 คะแนน และไม่ดีที่สุด 1 คะแนน ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาท อสม.ที่เป็นจริง และบทบาท อสม. ที่คาดหวัง ในงานสาธารณสุขมูลฐานทั้ง 14 กิจกรรมหลักของงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยมีข้อคำถามรวมทั้งหมด จำนวน 64 ข้อ ดังนี้

1. ด้านงานโภชนาการ จำนวน 3 ข้อ
2. ด้านงานอนามัยแม่และเด็ก และวางแผนครอบครัว จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค จำนวน 2 ข้อ
4. ด้านงานควบคุมโรคประจำถิ่น จำนวน 4 ข้อ
5. ด้านงานสุขภาพิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ข้อ
6. ด้านงานทันตสาธารณสุข จำนวน 2 ข้อ
7. ด้านงานป้องกันและควบคุม อุบัติเหตุ และโรคไม่ติดต่อ จำนวน 3 ข้อ
8. ด้านงานคุ้มครองผู้บริโภค จำนวน 2 ข้อ
9. ด้านงานควบคุมและป้องกันโรคโรค จำนวน 2 ข้อ
10. ด้านงานสุขภาพจิตชุมชน จำนวน 2 ข้อ
11. ด้านงานจัดหายาจำเป็นไว้ใช้ในหมู่บ้าน ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับการใช้ยาสามัญประจำบ้าน จำนวน 13 ข้อ และการแพทย์แผนไทย/สมุนไพร จำนวน 1 ข้อ
12. ด้านงานควบคุมป้องกันและแก้ไขมลภาวะสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ข้อ
13. ด้านงานสุขศึกษาประชาสัมพันธ์ จำนวน 3 ข้อ
14. ด้านงานปฐมพยาบาลและรักษาพยาบาล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการพยาบาลและการปฐมพยาบาล จำนวน 9 ข้อ และการใช้เครื่องมือแพทย์เพื่อตรวจและคัดกรองผู้ป่วยเบื้องต้น จำนวน 7 ข้อ

ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ที่ดัดแปลงมาจากการสร้างมาตรวัดแบบ Likert Scale มีให้เลือก 4 ระดับ ดังนี้

การประเมิน ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของ อสม. ที่เป็นจริง ในงานสาธารณสุขมูลฐาน (ยกเว้นงานโภชนาการ)

- 4 คะแนน = เคยเห็น อสม.ปฏิบัติ หรือเคยใช้บริการจาก อสม.เป็นประจำ (≥ 9 ครั้ง/ปี)
- 3 คะแนน = เคยเห็น อสม.ปฏิบัติหรือเคยใช้บริการจาก อสม.บ่อยครั้ง (ประมาณ 5-8 ครั้ง/ปี)
- 2 คะแนน = เคยเห็น อสม.ปฏิบัติ หรือเคยใช้บริการจาก อสม.บางครั้ง (ประมาณ 1-4 ครั้ง/ปี)
- 1 คะแนน = ไม่เคยเห็น อสม.ปฏิบัติ หรือไม่เคยใช้บริการจาก อสม. เลย

การประเมิน ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของ อสม. ที่เป็นจริง ในงานสาธารณสุขมูลฐาน (เฉพาะงานโภชนาการ)

- 4 คะแนน = เคยเห็น อสม.ปฏิบัติ หรือเคยใช้บริการจาก อสม.เป็นประจำ (≥ 4 ครั้ง/ปี)
- 3 คะแนน = เคยเห็น อสม.ปฏิบัติ หรือเคยใช้บริการจาก อสม.บ่อยครั้ง (ประมาณ 2-3 ครั้ง/ปี)

2 คะแนน = เคยเห็น อสม.ปฏิบัติ หรือเคยใช้บริการจาก อสม.บางครั้ง (ประมาณ 1 ครั้ง/ปี)

1 คะแนน = ไม่เคยเห็น อสม.ปฏิบัติ หรือไม่เคยใช้บริการจาก อสม. เลย

การประเมิน ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม. ที่คาดหวัง ในงาน

สาธารณสุขมูลฐาน

4 คะแนน = เป็นบทบาทที่ประชาชนคาดหวังมากที่สุด เป็นบทบาทที่ประชาชนคิดว่า อสม.

ต้องปฏิบัติเป็นประจำและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ อสม.ต้องปฏิบัติได้ดีที่สุด

3 คะแนน = เป็นบทบาทที่ประชาชนคาดหวังมาก เป็นบทบาทที่ประชาชนคิดว่ายังมีความ

จำเป็น อยู่มาก และเป็นบทบาทที่ อสม.ควรจะปฏิบัติได้ในระดับดีมาก

2 คะแนน = เป็นบทบาทที่ประชาชนคาดหวังน้อย เป็นบทบาทที่ประชาชนคิดว่า อสม.

สามารถปฏิบัติได้ในระดับน้อย หรือเป็นบทบาทที่ อสม.ควรจะทำได้บ้างเล็กน้อย

1 คะแนน = เป็นบทบาทที่ประชาชนคาดหวังน้อยที่สุด เป็นบทบาทที่ประชาชนคิดว่า อสม.

สามารถปฏิบัติได้ในระดับน้อยที่สุดหรือเป็นบทบาทที่ อสม.ไม่จำเป็นต้องทำก็ได้

3.4.3 วิธีการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท อสม.ตามที่ กระทรวง สาธารณสุขกำหนดไว้ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของ อสม.จังหวัดชัยภูมิ ที่ได้กำหนดไว้เกี่ยวกับงาน สาธารณสุขมูลฐานจังหวัดชัยภูมิ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและข้อคำถาม

2) กำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับแนวความคิดของการศึกษา เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.4.4 การทดสอบเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์สร้างขึ้นในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และหาความเชื่อถือได้ (Reliability) ดังนี้

การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญที่สำเร็จ การศึกษาชั้นด่ำระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์วิจัยทางสังคมศาสตร์ จำนวน 5 คน ตรวจสอบแก้ไขและปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งรายชื่อผู้เชี่ยวชาญดังแสดงไว้ในภาคผนวก ก.

การหาความเชื่อถือได้ (Reliability) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดสอบใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษา (หมู่บ้านโพธิ์ใหญ่ หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านเล่า อำเภอมะนัง จังหวัดชัยภูมิ) จำนวน 42 คน แล้วนำแบบสอบถามเชิงประมาณค่า (Rating Scale) มาหาค่าความเชื่อถือได้

(Reliability) โดยใช้วิธีของ Cronbach's alpha หรือ The Alpha Coefficient (เพชรน้อย สิงห์ช่วงชัย, 2535 : 212) ดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_x^2} \right]$$

เมื่อ n = จำนวนข้อคำถาม

σ_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

σ_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดหรือกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ค่าความเชื่อถือได้จากแบบสัมภาษณ์ที่นำไปทดสอบในครั้งนี้ เป็นดังนี้

- 1) ข้อคำถามเกี่ยวกับการรู้จักคุ้นเคยกับ อสม. ได้ค่า Alpha = 0.7778
- 2) ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาท อสม. ที่คาดหวัง ได้ค่า Alpha = 0.9705
- 3) ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาท อสม. ที่เป็นจริง ได้ค่า Alpha = 0.9360
- 4) ข้อคำถามทั้งหมด ได้ค่า Alpha = 0.9688

ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และมีค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ในระดับที่ยอมรับและใช้ได้ดี

3.5 การวัดตัวแปร

สำหรับตัวแปรที่นำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย จะต้องมีการวัดระดับสเกลไม่ต่ำกว่าระดับช่วง (Interval Scale) แต่ถ้าไม่ถึงระดับดังกล่าว ก็ต้องมีการเปลี่ยนให้อยู่ในรูปที่อนุโลมได้ คือ การทำเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ดังนั้นตัวแปรที่มีการวัดระดับ กลุ่มและอันดับ (Nominal Scale and Ordinal Scale) ให้เปลี่ยนเป็นตัวแปรหุ่น โดยกำหนดตัวแปรที่สนใจเป็น 1 ตัวแปรที่ไม่สนใจเป็น 0 (สุชาติ ประสิทธิ์สินธุ์ และลัดดาวัลย์ ยอดมณี, 2527: 7-10)

3.5.1 ตัวแปรอิสระ จำนวน 9 ตัวแปร ได้แก่

1. อายุ พิจารณาจากจำนวนอายุเต็มปีของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. เพศ พิจารณาเป็น 1) ชาย 2) หญิง (ตัวแปรหุ่น คือ หญิง = 1, ชาย = 0)

การที่กำหนดให้เพศหญิงเป็นตัวแปรหุ่น เพราะมีกิจกรรมในงานสาธารณสุขมูลฐานหลายกิจกรรมที่เน้นเฉพาะในเพศหญิง เช่น อนามัยแม่และเด็ก และวางแผนครอบครัว นอกจากนั้นเพศหญิงส่วนมากเพศหญิงต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กอายุ 0-5 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ อสม.จะต้องบริการในกิจกรรมดังกล่าว เช่น โภชนาการ สร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

3.สถานภาพสมรส พิจารณาเป็น 1) โสด 2) คู่ 3) หม้าย/หย่า 4) แต่งงานแต่แยกกันอยู่ (ตัวแปรหุ่น คือ สถานภาพสมรสคู่ = 1, อื่นๆ = 0) การที่กำหนดให้สถานภาพสมรสคู่เป็นตัวแปรหุ่น เพราะสถานภาพสมรสคู่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการให้บริการ ด้านอนามัยแม่และเด็ก และการวางแผนครอบครัวที่ อสม.จะต้องให้แก่บริการ และจากผลการวิจัยพบว่าประชาชนในเขตชนบทส่วนมากมีสถานภาพสมรสคู่

4. ระดับการศึกษา พิจารณาตามการสำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุด ดังนี้
1) ไม่ได้เรียนหนังสือ 2) ประถมศึกษา 3) มัธยมศึกษา 4) อาชีวศึกษา 5) อุดมศึกษาหรือสูงกว่า (ตัวแปรหุ่น คือ ระดับประถมศึกษา=1, ระดับการศึกษาอื่นๆ = 0) การที่กำหนดให้การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นตัวแปรหุ่น เพราะจากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในเขตชนบทส่วนมากสำเร็จการศึกษา ในระดับประถมศึกษา และเนื่องจาก อสม.ของจังหวัดชัยภูมิส่วนมากจะสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้ที่จะยอมรับและไปใช้บริการสาธารณสุขมูลฐาน จึงน่าจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาในระดับเดียวกันหรือต่ำกว่าผู้ให้บริการ (อสม.)

5.อาชีพ พิจารณาจากอาชีพหลัก 1)เกษตรกรรม 2)รับจ้าง 3)ค้าขาย 4) อื่นๆ (ตัวแปรหุ่น คือ อาชีพเกษตรกรรม =1, อาชีพรับจ้าง ค้าขาย และอื่นๆ = 0) การที่กำหนดให้อาชีพเกษตรกรรมเป็นตัวแปรหุ่น เพราะผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในเขตชนบทส่วนมากมีอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนั้นยังเป็นอาชีพที่มักจะเกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก และเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานมาก มีโอกาสเจ็บป่วยได้ง่าย ดังนั้นการไปใช้บริการด้านด้านสาธารณสุขมูลฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น หรือการไปซื้อยาสามัญประจำบ้านจาก อสม.น่าจะมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ

6. รายได้ พิจารณาจากจำนวนเงินรายได้เฉลี่ย (โดยไม่หักค่าใช้จ่าย) ของครอบครัวต่อปี

7.ภาวะหนี้สิน พิจารณาเป็น 1)ไม่มีหนี้สิน 2) มีหนี้สิน (ตัวแปรหุ่น คือ มีหนี้สิน =1, ไม่มีหนี้สิน = 0) การที่กำหนดให้การมีหนี้สินเป็นตัวแปรหุ่น เพราะผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนมากมีหนี้สิน และโดยสภาพของประชาชนที่มีหนี้สิน ทำให้ประชาชนไม่มีโอกาสในการเลือกใช้บริการทางการแพทย์ที่มีราคาแพงจากภาคเอกชน หรือสถาน

บริการสาธารณสุขที่อยู่ใกล้บ้านที่ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จึงน่าจะมีความจำเป็นที่ต้องเลือกใช้บริการด้านสุขภาพอนามัยจาก อสม. ที่อยู่ใกล้บ้าน และมีราคาถูกกว่า

8. การมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อคำถามเป็นลักษณะที่ให้เลือกตอบว่า มีส่วนร่วมกับไม่มีส่วนร่วมในงานสาธารณสุขมูลฐาน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดำเนินงาน ร่วมประเมินผล/ควบคุมกำกับงาน ร่วมให้การสนับสนุนต่างๆ เช่น เงิน แรงงาน ฯลฯ ร่วมในการคัดเลือก อสม. ในหมู่บ้าน ร่วมเผยแพร่ข่าวสารและรับรู้เรื่องงานสาธารณสุขมูลฐานจาก อสม. และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมสาธารณสุขมูลฐาน โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนให้ มีส่วนร่วม = 1 คะแนน และไม่มีส่วนร่วม = 0 คะแนน (คะแนนเต็ม = 10 คะแนน) ซึ่งผู้วิจัยได้นำคะแนนมาแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการรวมคะแนนแต่ละข้อเข้าด้วยกัน แล้วแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

7 - 10 คะแนน = ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 - 6 คะแนน = ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

1 - 3 คะแนน = ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

0 คะแนน = ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุดหรือไม่มีส่วนร่วม

9. การรู้จักคุ้นเคยกับ อสม. ข้อคำถาม เป็นมาตรวัดแบบ Likert Scale ที่เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่าง อสม. กับประชาชน ประกอบด้วย การพึ่งพาอาศัยกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การดูแลเอาใจใส่กัน การรู้จักคุ้นเคยกัน การไปมาหาสู่ การให้คำแนะนำต่างๆ รวมทั้งการเสียสละ และการยอมรับนับถือในตัว อสม. โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนน เป็น 4 ระดับ สำหรับข้อคำถามเชิงบวก มีค่าคะแนน ดังนี้ ระดับดีที่สุด 4 คะแนน ดีมาก 3 คะแนน ดีน้อย 2 คะแนน และไม่ดีที่สุด 1 คะแนน ตามลำดับ ส่วนข้อคำถามเชิงลบมีค่าคะแนน ดังนี้ ระดับมากที่สุด 1 คะแนน ดีมาก 2 คะแนน ดีน้อย 3 คะแนน และไม่ดีที่สุด 4 คะแนน ซึ่งผู้วิจัยได้นำคะแนนมาแบ่งระดับของการรู้จักคุ้นเคยกับ อสม. โดยการรวมคะแนนแต่ละข้อเข้าด้วยกัน แล้วคำนวณหาค่าเฉลี่ย เพื่อแบ่งระดับ การรู้จักคุ้นเคยกับ อสม. ดังนี้

3.3 คะแนนขึ้นไป = รู้จักคุ้นเคยกับ อสม. อยู่ในระดับดีที่สุด

2.4 - 3.2 คะแนน = รู้จักคุ้นเคยกับ อสม. อยู่ในระดับดีมาก

1.5 - 2.3 คะแนน = รู้จักคุ้นเคยกับ อสม. อยู่ในระดับดีน้อย

ต่ำกว่า 1.4 คะแนน = รู้จักคุ้นเคยกับ อสม. อยู่ในระดับไม่ดีที่สุด

3.5.2 ตัวแปรตาม ตัวแปรตามในครั้งนี ประกอบด้วย

1) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่คาดหวังในงานสาธารณสุขมูลฐาน ระดับบทบาท อสม.ที่คาดหวังในงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่คาดหวัง เป็น 4 ระดับ คือ มากที่สุด 4 คะแนน มาก 3 คะแนน น้อย 2 คะแนน และน้อยที่สุด 1 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งระดับของความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม. โดยการรวมคะแนนแต่ละข้อเข้าด้วยกัน แล้วคำนวณหาค่าเฉลี่ย เพื่อแบ่งระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่คาดหวังในงานสาธารณสุขมูลฐาน ดังนี้

3.3 คะแนนขึ้นไป = เป็นบทบาท อสม.ที่ประชาชนคาดหวังมากที่สุด

2.4 – 3.3 คะแนน = เป็นบทบาท อสม.ที่ประชาชน คาดหวังมาก

1.5 – 2.2 คะแนน = เป็นบทบาท อสม.ที่ประชาชนคาดหวังน้อย

ต่ำกว่า 1.4 คะแนน = เป็นบทบาท อสม.ที่ประชาชนคาดหวังน้อยที่สุด

2) ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่เป็นจริงกับบทบาท อสม.ที่คาดหวังในงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยคำนวณความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทอสม.ที่เป็นจริงกับบทบาทอสม.ที่คาดหวัง ในงานสาธารณสุขมูลฐาน รายข้อ จากนั้น นำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนบทบาท อสม.ที่เป็นจริงกับบทบาท อสม.ที่คาดหวัง ที่ได้ทั้งหมดมาแบ่งระดับความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่เป็นจริงกับบทบาท อสม.ที่คาดหวัง เป็น 4 ระดับ เท่าๆ กัน (ค่าสูงสุดของความแตกต่าง = 3.0 คะแนน ค่าความแตกต่างต่ำสุด -1.0 คะแนน) ดังนี้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2538: 207)

$$\begin{aligned}\text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{(3) - (-1)}{4} \\ &= 1\end{aligned}$$

2.1 – 3.0 คะแนน = ระดับมากที่สุด (มีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่เป็นจริง กับบทบาท อสม.ที่คาดหวังมากที่สุด)

- 1.1 – 2.0 คะแนน = ระดับมาก (มีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่เป็นจริง กับบทบาท อสม.ที่คาดหวังมาก)
- 0.1-1.0 คะแนน = ระดับน้อย (มีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทอสม.ที่เป็นจริงกับบทบาท อสม.ที่คาดหวังน้อย)
- (-1)– 0.0คะแนน = ระดับน้อยที่สุด (มีความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทน้อยที่สุดหรือไม่มีความแตกต่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.)

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประชาชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง โดยที่ผู้วิจัยออกดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองและผู้ช่วยนักวิจัยเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี) ปฏิบัติงานอยู่ในงานพัฒนาบุคลากรและการสาธารณสุขมูลฐาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ ที่ผ่านการอบรมวิธีการสัมภาษณ์ และฝึกใช้แบบสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว จำนวน 7 คน

3.6.2 ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน เมษายน 2541

3.7 การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 วิธีการประมวลผลข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์มาบรรณาธิกร ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แล้ว จากนั้นนำไปลงรหัส (Coding) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Science for Personal Computer Plus)

3.7.2 สถิติที่ใช้

1. ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแต่กรณีของตัวแปรว่ามีการวัดในระดับใด เพื่อทราบลักษณะการกระจายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง
2. ทดสอบหาความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาท อสม.ที่เป็นจริงและบทบาท อสม.ที่คาดหวังในงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยใช้ สถิติที (t-test Pair)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร (Bivariate Relationship) โดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่ง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1 การคำนวณเป็นไปตามสูตรต่อไปนี้
(สำเร็จ จันทรสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน, 2538: 229)

$$r_{xy} = \frac{n \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[n \sum x^2 - (\sum x)^2][n \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

n = จำนวนคู่

x = ค่าของตัวแปรชุดที่ 1

y = ค่าของตัวแปรชุดที่ 2

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์หลายตัวแปร (Multivariate Relationship) เพื่อพยากรณ์และทำนายปัจจัยที่มีผลต่อ ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับบทบาทของ อสม. ในงานสาธารณสุขมูลฐาน ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการทางสถิติที่อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ตั้งแต่สองตัวขึ้นไปที่มีผลต่อตัวแปรตามตัวเดียว รูปแบบของสมการเป็นเส้นตรงเพื่อที่จะพยากรณ์ค่าของตัวแปรตาม (Y) เมื่อทราบค่าต่าง ๆ ของตัวแปรอิสระ (X) จำนวน k ตัว โดยมีสมการในรูปคะแนนดิบดังนี้

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_kx_k$$

เมื่อ Y คือ ค่าของตัวแปรตามที่ได้จากการพยากรณ์ เมื่อทราบค่าของตัวแปรอิสระ

a คือ ค่าคงที่

$b_1, b_2, \dots, b_k$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สมการถดถอยของตัวทำนาย

$x_1, x_2, \dots, x_k$ คือ ตัวทำนายตามลำดับ

เปลี่ยนสมการในรูปคะแนนดิบ เป็นสมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = B_1Z_1 + B_2Z_2 + B_3Z_3 + \dots + B_kZ_k$$

เมื่อ Z คือ ค่าของตัวแปรตามที่ได้จากการพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐาน

เมื่อทราบค่าคะแนนมาตรฐานของตัวแปรอิสระ

B คือ สัมประสิทธิ์การถดถอยส่วนย่อยมาตรฐาน

3.7.3 วิธีการนำเสนอ การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งเป็นการบรรยาย อธิบายข้อเท็จจริง และเพื่อให้มีความกระชับและชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ใช้ ตาราง แผนภูมิ ประกอบการบรรยายและอภิปรายผล